

In memoriam L. G. J. Verberne

Het overlijden van professor Verberne roept een leven in herinnering dat één en al werkzaamheid is geweest. Toen zijn werkracht het afgelopen jaar zienderogen afnam, was dat ook wel het zekere teken dat zijn leven naar het einde ging. Toch bleef zijn geest vervuld van werkplannen, en niet ten volle gerealiseerd te hebben wat hem nog voor ogen stond, dat vooral heeft het sterven voor hem zo smartelijk gemaakt.

Die werkdrijf bij iemand van zijn leeftijd, bij iemand die nog slechts een jaar of vier van zijn emeritaat stond, kon soms wel verbazen, maar men vergat dan, dat Verberne — hij werd op 29 september 1889 te Nieuwer-Amstel geboren — de veertig reeds gepasseerd was, toen hij promoveerde. Hij wist dat hij geen tijd te verliezen had. Als zovelen van zijn generatie had ook hij als onderwijzer (zijn vader was hoofd der katholieke school te Nieuwer-Amstel) zich via de studie voor de middelbare akten Nederlands en Geschiedenis een weg moeten banen naar de universiteit. Bij zijn universitaire studie vervulde hij een volledige leraarsbetrekking, eerst te Eindhoven, later in Breda, waar hij in 1922 werd benoemd als docent aan het Onze Lieve Vrouwe Lyceum. Drie jaar later werd hem bovendien als conrector mee de zorg opgedragen voor deze jonge, zich snel ontwikkelende onderwijsinstelling, die hem oneindig veel dank verschuldigd is. Hij vervulde die functie tot 1947, toen hij tot hoogleraar werd benoemd. Ziedaar de weliswaar niet uitzonderlijke, maar daarom niet minder moeilijke omstandigheden waaronder deze wetenschappelijke werker het oeuvre opbouwde, waarmee hij onder de historici van de moderne tijd een zo eervolle plaats inneemt.

Aanvankelijk voelde hij zich aangetrokken niet alleen tot de studie van de Nederlandse letterkunde, maar ook tot de beoefening van de schone letteren, zowel van proza als poëzie. In het weekblad van Maria Viola publiceerde hij in 1916 en 1917 een drietal ver-

halen. Hij signeerde ze met zijn voornaam voluit: Louis Verberne. De latere historicus beschouwde die literaire proeven — eer nog uit de school van Thijm dan uit die van *Van Onzen Tijd* — als een jeugdzonde waaraan hij niet meer herinnerd wenste te worden. Toen ik hem er jaren geleden eens over sprak, verklaarde hij althans kort en goed nergens van af te weten. Ik ben hem er sindsdien nooit meer mee aan boord gekomen.

De artistieke waarde van deze verhalen is gering; toch zou ik ze beslist niet graag missen. Ze verraden bijv. uit welke sfeer het archaïstisch karakter van de taal stamt, waarin hij zijn historische geschriften vervatte, maar vooral voor een goed begrip van zijn in de grond zo gesloten persoonlijkheid lijken ze me van bijzonder belang. Ze onthullen namelijk de romanticus die er in deze realist schuil ging. Ik bedoel nu niet alleen een zekere sentimentaliteit, die naarmate hij ouder werd steeds duidelijker aan het licht kwam, ik denk hier vooral aan het romantische verlangen zoals dat opklinkt uit een verhaal als *De Blinde*, een weemoedig verlangen naar het ideale dat zich één enkel ogenblik in een mensenleven manifesteren kan, maar onherroepelijk gedoemd is in deze ondermaanse werkelijkheid ten onder te gaan. In de grond van zijn wezen, geloof ik, bezat hij veel van de negentiende-eeuwse romanticus en ik heb zijn literaire proeven dan ook altijd beschouwd als de documenten van een „zwarte tijd”, die hij nooit helemaal te boven is gekomen.

De historicus won het al spoedig van de neerlandicus en de literator. Nadat hij zijn middelbare akte *Geschiedenis* verworven had, verkreeg hij toelating tot de universiteit. In 1922 legde hij te Amsterdam zijn candidaatsexamen af, drie jaar later deed hij zijn doctoraal aan de pas opgerichte Keizer Karel Universiteit te Nijmegen.

Was zijn belangstelling aanvankelijk uitgegaan naar de politieke geschiedenis, Broms geschriften over de negentiende eeuw brachten hem ertoe ook de sociale en culturele aspecten van de historie in zijn studie te betrekken. Dat hij daarbij een speciale interesse aan de dag legde voor de ontwikkeling der ideeën in de geschiedenis bleek uit zijn proefschrift over *Gijsbert Karel's Leer-*

jaren, waarop hij in 1931 te Nijmegen cum laude promoveerde, kort na de dood van prof. Huybers, onder wiens leiding hij zijn promotie had voorbereid.

Wat voor velen de bekroning van een academische opleiding blijft, werd voor hem het begin van zijn levensarbeid. Wie dat werk overziet, bemerkt al spoedig dat het wezenlijk bepaald bleef door de belangstelling die hem tot Gijsbert Karel had gevoerd. Altijd weer opnieuw ook kon hij zich buigen over de geschriften van deze man, die hij als de meest representatieve overgangsfiguur van de 18e naar de 19e eeuw beschouwde, om er de wording en de ontwikkeling van de revolutionaire idee in na te speuren. Zo hield hij in de vergadering van onze kring op 17 maart 1939, te zijnen huize gehouden, een voordracht over *Gijsbert Karel en de Revolutie*, datzelfde jaar nog verschenen in de *Nederlandsche Historiebladen* en later opgenomen in zijn bundel historische opstellen *In den Spiegel van het Verleden*. Zijn bedoeling was het simplisme aan te tonen van de algemeen gangbare voorstelling dat Van Hogendorp na een langzame en moeilijke ontwikkelingsgang van staatsman der oude republiek de ontwerper van de *Schets eener grondwet* was geworden. Van Eysinga karakteriseerde deze *Schets* als een stuk dat in het staatsrechtelijk denken van Gijsbert Karel de brug vormt tussen het grondwettig recht van de Republiek en dat der wedergeboorte. Hoe simplistisch die voorstelling is, toonde Verberne aan met behulp van een totdantoe onopgemerkt gebleven bureaustuk uit 1792, waarin Van Hogendorp het denkbeeld opperde een volksstemming te organiseren ten einde te achterhalen of de meerderheid der bevolking inderdaad een verandering van het staatsbestel verlangde. Al zou hij dan ook in 1813 op bedenkelijk conservatieve wijze spreken van een vrolijke dag voor het volk op algemene kosten, in 1792 had zich de grote beslissende verandering toch reeds voltrokken. Voor Verberne viel hier het levensritme van Gijsbert Karel voor het eerst volledig samen met het levensritme dat hij in de inleiding tot zijn proefschrift „het rythme van het nieuwe Nederland” genoemd had. Het bureaustuk waarop hij zich kon beroepen, noemde Van Hogendorp *Mijne verantwoording voor God*

en *Menschen*. Ik ben er niet zeker van, of hij het me zou hebben toegegeven, maar ergens diep verborgen moet ook in Verberne de overtuiging geleefd hebben, dat democratie niet slechts een zaak der mensen, maar ook een goed van God is.

Toen zijn dissertatie over Gijsbert Karel verschenen was, zei een katholiek historicus het betreuren, dat een zo veel belovend geleerde niet op een „katholiek” onderwerp was gepromoveerd. De opmerking getuigde van weinig begrip van de taak die ook de katholieke beoefenaar van de wetenschap is opgelegd. Verberne zelf toonde een heel wat juister visie op zijn wetenschap te bezitten, toen hij eens met instemming de woorden van Schnabel citeerde, dat alleen een „wahrhaft religiöse Natur” in staat is „das geschichtliche Leben zu verstehen und darzustellen”. Niet op het onderwerp, maar op de feitelijk verantwoorde interpretatie komt het aan. Maar nog afgezien daarvan: Hoe sterk leefde in deze katholieke historicus het besef dat de roomse emancipatie onafscheidelijk verbonden was met het proces der volksemancipatie, dat in de tweede helft der 18e eeuw met het democratisch patriottisme begon. Beter dan wie ook wist hij dat in de verwerkelijking van de revolutionaire idee de emancipatie van het katholieke volk als een deel van de vrijmaking van het hele volk besloten lag. In de inleiding tot zijn proefschrift stelde hij ook vast, dat het beslissende optreden van Gijsbert Karel en de grootsheid van zijn initiatief recht blijven houden op de diepe dankbaarheid van *geheel* het Nederlandse volk.

Het grootste gedeelte van de dertiger jaren werkte Verberne aan de beschrijving van de geschiedenis van het Koninkrijk, bestemd voor de laatste twee delen van de *Geschiedenis van Nederland* onder redactie van zijn Amsterdamse leermeester Brugmans. Tot het beste daaruit behoort wel zijn beschrijving van Het Verenigde Koninkrijk als voortgekomen uit de napoleontische idee en zijn tekening van koning Willem I als het napoleontisch type van de verlichte despoot, in wiens regering de verwachting van de burgerij van 1789 verdisconteerd lag. Bij al zijn aandacht voor het volk ging zijn liefde toch altijd weer uit naar de grote persoonlijkheid in wie de volksverwachting, om een van zijn dierbare uitdrukkingen te

gebruiken, „gestalte kreeg” of die, hoezeer miskend vaak, de behoefte van het volk begreep. Zo'n figuur was Willem I voor hem, de koning die niet meer paste in het „kleine klein-Nederland”. Hij behield voor deze Oranjevorst zijn leven lang een diepe genegenheid en wilde diens afbeelding zelfs opgenomen zien in zijn ex-libris. Ik heb altijd de indruk gehad, dat hij in deze „handhaver tot het bittere einde”, zoals Gerretson hem noemde, in deze vorst van „het taaie verzet tegen de mogendheden”, zoals hij hem zelf karakteriseerde, veel van zichzelf had teruggevonden en de hardnekkige strijd die hij in zijn laatste maanden tegen de dood heeft gevoerd, heeft mij in die mening alleen maar versterkt.

In de eerste bijeenkomst van onze kring op 23 april 1937 sprak hij ten huize van ons tegenwoordig erelid Enklaar over de *Sociaal-economische toestanden in de eerste helft van de negentiende eeuw*. De spreker zou niet Verberne geweest zijn, als hij bij de behandeling van dit onderwerp niet het regeringsbeleid van Willem I ter sprake had gebracht om aan te tonen, hoe in dat beleid de welvaarts-politiek in menig opzicht domineerde en hoe die politiek gewoonlijk eenzijdig als mercantilistisch getypeerd wordt. Met kop en schouder liet hij zijn figuur oprijzen boven de bourgeoisie van het „kleine klein-Nederland”, toen hij beschreef hoe het ondergeschikt blijven van het financiële beheer aan de positieve bouw van de nationale welvaart tot een conflict leidde met een volksvertegenwoordiging die vrijwel uitsluitend de gegoede burgerij representeerde en dus afkerig was van de door de koning gewenste actieve geldbelegging in eigen bedrijven. Hij tekende de autoritaire Oranjevorst als een man des volks in de hoogste zin van het woord.

Voor het overige was zijn voordracht gewijd aan de beschrijving van de „allerjammerlijkste armoede” van de arbeidende klasse in de toenmalige periode van het vroeg-kapitalisme en aan een beschouwing van de pogingen tot bestrijding van het pauperisme. Dat die pogingen slechts een pover resultaat opleverden, weet hij aan het feit dat een juist begrip van de maatschappelijke verhoudingen nog ontbrak. Aan de groei van dit begrip had hij reeds de nodige aandacht geschonken, toen hij voor de *Geschiedenis van*

Nederland de geschiedenis van de arbeidersbeweging beschreef. Het onderwerp zou hem voorlopig niet loslaten. Tegen het einde van 1939 verscheen in de Patria-serie zijn boekje over *De Nederlandse arbeidersbeweging in de negentiende eeuw*, een werkje waarvoor ik altijd een bijzondere genegenheid heb behouden. Niet dat het zo oorspronkelijk zou zijn (de schrijver erkent zelf in zijn voorwoord zijn grote verplichtingen aan de werken van Brugmans en Rüter), maar ik leerde er Verberne beter door kennen, kort nadat ik in het Bredase lyceum kennis met hem had gemaakt. Wie het las, niet slechts met belangstelling voor het stuk historie dat het beschrijft, maar ook met aandacht voor de man die het schreef, bemerkte al dadelijk hoe de schrijver zich persoonlijk betrokken voelde bij de materie die hij behandelde, hoe de arbeidersbeweging in de negentiende eeuw hem dierbaar was als een der voornaamste factoren in de voortgaande vernieuwing van het „nieuwe Nederland”.

Dank zij zijn begrip en zijn eerbied voor het volk wist deze katholieke geleerde, voor wie de roomse emancipatie altijd een deel van de volksemancipatie bleef, de weg te vinden naar het hart van figuren uit de meest verschillende groeperingen van onze historie. Als zovelen van zijn generatie- en geloofsgenoten vereerde hij Ariëns als een heilige, maar die adoratie verhinderde hem niet de betekenis van de socialistische beweging in ons land als een historische realiteit ten volle te erkennen en Ferdinand Domela Nieuwenhuis bijv. met duidelijk voelbare bewondering te tekenen als de centrale figuur, als de meest imponerende verschijning uit de periode van de oudere socialistische beweging. Hij kende als weinig anderen de wereld van het christelijke gevoelssocialisme in het midden der vorige eeuw en als weinigen onder de katholieken was hij vertrouwd met de mannen van het Reveil. Iemand als Groen van Prinsterer heeft hem tot in zijn laatste levensjaar toe geboeid.

Aan contact ook met andersdenkende en speciaal protestants-christelijke historici hechtte hij grote waarde. In het milieu van de V.U. voelde hij zich bepaald niet onwennig en met de christelijk-historische Gerretson onderhield hij betrekkingen van vriendschappelijke aard. In meer dan één opzicht was hij ook duidelijk aan deze

historicus verwant. Toen hij in de oorlog zijn verspreide opstellen bundelde, besloot hij ze als motto de uitspraak van Gerretson mee te geven, dat de geschiedenis om vruchtbaar te zijn de toekomst moet schouwen in de spiegel van het verleden. Hij ontleende daaraan zelfs de titel van zijn boek. Verberne had bovendien een grote bewondering voor Gerretson als stilist. Een werk als de *Geschiedenis der Koninklijke* vermocht hem blijvend te imponeren. Zelf ook besteedde hij altijd veel aandacht aan de vorm van zijn geschriften. Zijn dissertatie, de beide delen van de *Geschiedenis van Nederland*, zijn boekje over de arbeidersbeweging, het derde deel van de *Geschiedenis der Nederlanden* worden in stilistisch opzicht gekenmerkt door een even heldere als kloeke zinsbouw. In zijn later werk liet hij zich voor zijn stijl meer en meer door Gerretsons proza inspireren. Ik heb dat vaak genoeg betreurd, want het was duidelijk dat hij zich daaraan stilistisch vertilde. Ik moet hier echter billijkheidshalve dadelijk aan toevoegen, dat hij in de laatste jaren ook duidelijk over zijn hoogtepunt heen was.

Niet lang na de oorlog reeds moet hij geconstateerd hebben, dat zijn geestkracht aan het afnemen was, en tot in zijn laatste weken heeft hij erover geklaagd, werkelijk bitter geklaagd. Het is tragisch, dat hij dit beseffen moest, toen hem de bekroning van zijn levenswerk ten deel viel: zijn benoeming tot hoogleraar in de politieke, economische en sociale geschiedenis aan de Tilburgse hogeschool (1947), zijn benoeming tot buitengewoon hoogleraar in de nieuwste geschiedenis aan de katholieke universiteit te Nijmegen (1948), de opdracht tot het geven van onderwijs in de politieke en sociale geschiedenis aan de afdeling politieke en sociale wetenschappen van diezelfde universiteit. Het vervullen van deze functies (hij was bovendien nog verbonden als docent aan de kaderschool van de P.T.T.) heeft zowel lichamelijk als geestelijk het uiterste van hem gevergd, maar hij heeft tot het laatste toe gegeven wat hij kon.

Ik zou tekort schieten indien ik naliet te wijzen op de betekenis van Brabant in zijn leven.

Wat Brabant voor hem betekende stelde hij zelf dankbaar vast in zijn populair gehouden geschiedenis van *Noord-Brabant in de*

negentiende eeuw tot omstreeks 1870. Als bovenmoedijker mocht hij, om zijn eigen woorden te gebruiken, in deze provincie het voller en rijker worden van zijn Nederlandschap ervaren. Realist als hij was hield hij zich op een veilige afstand van de romantiek van *Brabantia Nostra*, maar voor de groei van het Brabantse zelfbewustzijn in deze beweging en nog meer misschien daarbuiten, had hij een open oog. Wat hem machtig interesseerde was de ontwikkeling van dit arme, schrale gewest tot een dichtbevolkte welvarende provincie. Alles wat als uit niets was opgegroeid, wat het resultaat van ploeteren en zwoegen was, alles wat tegen de verdrukking in tot stand was gekomen, boeide hem. Zijn ambt als hoogleraar in Tilburg aanvaardde hij met een rede over het sociale en economische motief in de Bataafse tijd, de periode dus, waarin het oude generaliteitsland als gelijkwaardig lid opgenomen werd in „het nieuwe Nederland” en daarin een nieuwe toekomst tegemoet ging. Ondanks allerlei strubelingen werkte hij buitengewoon geïnteresseerd aan de geschiedenis van het Tilburgse ziekenhuis, waarover hij op 16 februari 1954 in onze kring het woord voerde. Het was een van de laatste keren dat hij hier sprak. De ontwikkeling van het kleine, primitieve gasthuis op de „Veldhoven”, waarvoor in 1828 de eerste steen werd gelegd, tot het medisch centrum dat dit ziekenhuis in de tweede helft van onze eeuw voor het zuiden des lands aan het worden is: hij zag er om zo te zeggen de ontwikkeling van Brabant in weerspiegeld. Maar niet minder interesseerde hem de vraag welke plaats de provincie zou gaan innemen in het geheel van de Nederlandse volksgemeenschap, wat de functie van „Midden-Nederland” zou zijn in het geheel der Benelux. Hij schreef erover in de laatste beschouwing die van zijn hand verscheen, het hoofdstuk waarmee het derde en laatste deel van de uitgave *Het Nieuwe Brabant* besluit: *Het Rijk, de Dynastie, Benelux*.

Verberne was geen theoreticus. Slechts eenmaal bij mijn weten heeft hij zich uitgesproken over de aard van zijn wetenschap en de beginselen waardoor hij zich bij zijn geschiedschrijving liet leiden. In zijn voordracht *Over Geschiedenis*, op 23 maart 1945 in onze kring gehouden, vatte hij de uitkomsten van zijn bezinning op doel

en wezen der geschiedenis samen, waartoe de oorlogsjaren hem gevoerd hadden. Hij bracht de opvattingen van Huizinga, Romein, Bartstra en Enno van Gelder ter sprake en veroorloofde zich o.m. een „bescheiden kritiek" op Huizinga's uitspraak (in *De Wetenschap der Geschiedenis*), dat het zich verdiepen van de mens in de historie een vorm van behagen aan de wereld is, een opgaan in haar beschouwing. Zulk esthetisch genot verdroeg hij niet als historicus. Naar hij zei, beschouwde hij zelf de idee als stuwkracht van de geschiedenis en ofschoon hij zulks wel niet bedoelde, wees hij daarmee toch de achtergrond van de ideeënstudie aan, die hem niettegenstaande zijn opleiding al zo vroeg had aangetrokken. Was het niet de romanticus in hem, die hem daartoe gedreven had? Meer dan eens verzekerde hij me geen boeiender leven te kennen dan het geestelijk leven in Duitsland gedurende de tweede helft der 18e eeuw. Het idealisme was hem zeker niet voorbijgegaan, hij was echter realistisch genoeg om de werkzaamheid van de mens niet te laten opgaan in de werking van de idee. Integendeel, hij verklaarde dat zijn opvatting van de geschiedenis de historicus juist toestond aan de menselijke persoonlijkheid een eigen functie in het historisch gebeuren toe te kennen. Wordt de persoonlijkheid gevormd door de idee, het is anderzijds de persoonlijkheid die aan de idee een bepaalde gestalte geeft.

Verberne begreep die idee in religieuze zin. Ik citeerde reeds de uitspraak van Schnabel die hij zei te onderschrijven: dat alleen een „wahrhaft religiöse Natur" in staat is „das geschichtliche Leben zu verstehen und darzustellen". Alle min of meer opzettelijk gecultiveerde subjectiviteit als onverantwoord afwijzend, was hij nochtans van mening dat de onvermijdelijke subjectiviteit van de onderzoeker het bereiken van een „eerlijke objectiviteit" niet onmogelijk maakt. Het was voor hem klaarblijkelijk de subjectiviteit van de homo religiosus die tot objectieve zekerheid voeren kon. Kwam hier toch weer niet het romantisch idealisme om de hoek kijken? Zijn opvatting van de geschiedenis, verklaarde hij tijdens de discussie, veronderstelde „een blindelings aanvaarden op grond van een innerlijke stem, die zegt dat het zó moet zijn en niet anders".

Zoals gezegd was Verberne geen theoreticus en ik heb me nooit aan de indruk kunnen onttrekken, dat dit alles voor hem tenslotte van zeer speculatieve aard gebleven is. Ongetwijfeld sprak hij veel meer vanuit zijn ervaringsleven, toen hij bij dezelfde gelegenheid waarvan hier sprake is, de opmerking maakte dat er in de geschiedenis een raadselachtig duister is, waarmee men zich slechts kan verzoenen door te aanvaarden dat de oplossing te vinden is in een hogere wereld. Aan die opmerking heb ik vaak terug gedacht, toen hij zich in de laatste jaren zo hartstochtelijk wijdde aan de studie van de economische geschiedenis, zich steeds heviger ging interesseren voor de wereld der realia en ook in zijn uiterlijk voorkomen meer en meer de trekken ging vertonen van de verbeterde werker. Steeds nauwer, scheen het, voelde hij zich verbonden met de gemeenschap der mensen als een gemeenschap van werkers. Als ik hem zag zwoegen, verdween soms het beeld van de geleerde voor dat van de werkman, en de materie waarmee hij zich bezig hield, maakte dan dat het onderscheid tussen geestesarbeid en handenarbeid vrijwel uit mijn gedachten verdween. Hij kwam in en door zijn werk als weinigen van ons heel dicht bij de werkelijkheid van de arbeid en de werkelijkheid van het volk te staan.

Kort voor zijn dood bracht hij met zijn vrouw een bezoek aan de Wilhelminamijn bij Heerlen. Alleen reeds de foto bij deze gelegenheid van hem gemaakt, bewijst hoe hij zich in zijn mijnwerkerskleding op zijn plaats voelde in die duistere wereld die hem bij het schrijven van zijn omvangrijke bijdrage aan het *Gedenkboek* der Staatsmijnen in Limburg zo vaak voor de geest moet hebben gestaan. Hij was gelukkig deze ondergrondse wereld van de arbeid met eigen ogen gezien te hebben, samen met zijn vrouw door de galerijen tot vlak bij de werkers in de voorste linie gekropen te zijn. Zag hij in de duistere wereld der realia de oplossing nog, die slechts in een hogere wereld te vinden is? Het was de foto van de „mijnwerker” die hij in zijn laatste maanden hanteerde als een soort argument tegen de dood. Iemand die nog zo kortgeleden pas een zó zware tocht had volbracht, verklaarde hij met grote stelligheid, kòn niet ernstig ziek zijn. Naarmate hij zieker werd, scheen het duister

om hem toe te nemen, scheen het licht ener hogere wereld uit het oog verdwenen. Men moest denken aan *De Blinde*, het verhaal dat hij schreef toen hij achtentwintig was, aan die „treurige melodien die schreiden zijn hopeloos verlangen naar het licht, dat hij gekend had als kind...”, maar dat hem ontglimpte en hem terugliet in de ontzettende duisternis”. Het is een van de verhalen uit wat ik zijn „zwarte tijd” noemde. De laatste maanden van deze gelovige man waren zwarter dan hij ooit heeft kunnen vermoeden.

Dr. Karel Meeuwesse.

Dit is de omgewerkte en uitgebreide tekst van de herdenkingsrede door schr. uitgesproken op 10 januari 1956 in een vergadering van de Philologisch-Historische Kring te Breda, waarvan Verberne een der oprichters was. Schr. beoogde niet Verberne's betekenis voor de Nederlandse historiografie te schetsen, zijn bedoeling was slechts de mens en de historicus te tekenen zoals hij die zowel in geschrift als in gesprek mocht leren kennen.

Lijst van voordrachten door L. G. J. Verberne gehouden voor de Philologisch-Historische Kring te Breda:

Sociaal-economische toestanden in de eerste helft der negentiende eeuw. 23 april 1937.

Lezing van enige fragmenten uit de *Geschiedenis van Nederland in de negentiende eeuw* (handelend over de voornaamste momenten in de Nederlandse arbeidersbeweging). 18 maart 1938.

Gijsbert Karel en de Revolutie. 17 maart 1939.

Hooge graanprijzen in 1789. 13 oktober 1939.

Noord-Brabant in den status-quo-tijd. 12 april 1940.

Gijsbert Karel van Hogendorp in 1801. 1 februari 1941.

De historisch-liberalen, een episode uit de wordingsgeschiedenis van het Nederlandsche partijwezen. 9 januari 1942.

Uit de geschiedenis van het katholieke volksdeel der Nederlanden. 16 april 1943.

De Nederlandse katholieken en de oligarchisch-orangistische restauratie van 1787. 16 juni 1943.

Het optreden van den Zuid-Nederlander Du Bus de Gisignies als commissaris-generaal in Nederlandsch Indië. 12 november 1943.

De sociaal-economische structuur van N.-Brabant in de 19e eeuw (tot 1870). 25 november 1944.

Over Geschiedenis. 23 maart 1945.

De Staatsraad. 12 oktober 1945.

Het pauperisme in de eerste helft van de 19e eeuw. 24 januari 1950.

Uit de voorgeschiedenis van de Mijnwet 1901 (staatsexploitatie). 13 maart 1951.

Uit de voorgeschiedenis van de Nederlandse Bank. 30 september 1952.

Van Armenhuis tot Ziekenhuis en Medisch Centrum. 16 februari 1954.

L. G. Visscher en zijn Historisch Tijdschrift. 3 mei 1955.

N.B. In de periode 1946—1949 vonden geen bijeenkomsten van de kring plaats.